

Ahmed Hadžirović

PRILIKE U RADNIČKOM POKRETU BOSNE I HERCEGOVINE PRED GENERALNI ŠTRAJK RUDARA 1920. GODINE

Prvi svjetski rat je u najvećoj mjeri paralisao radnički pokret u Bosni i Hercegovini i njegove organizacije, a članstvo je u velikom broju mobilisano u vojsku ili internirano u logore. Radnička štampa se pod pritiskom cenzure uglavnom ugasila. Potkraj rata počinje obnavljanje i konsolidovanje sindikata. Već krajem 1918. godine u Bosni i Hercegovini je bilo 15.882 sindikalno organizovanih radnika. Brojno narastanje sindikata nastavljeno je i u dvije naredne godine, tako da je 1919. g. u Bosni i Hercegovini bilo 24.678, a u 1920. godini 25.772 člana sindikata. To se tumači oduševljenjem radnika nastalim zbog ujedinjenja zemlje, a i uticajem revolucionarnih zbivanja u svijetu i Evropi, koja su snažno zahvatila radništvo i u našim zemljama.

Obnavljanje i jačanje sindikalnih organizacija praćeno je i adekvatnim oživljavanjem tarifnih i štrajkačkih pokreta. Djelomično već od kraja 1916, a pogotovo u 1917. godini tarifni i štrajkački pokreti, naročito u većim radničkim centrima, ponovo postaju sastavni dio radničke sindikalne aktivnosti. Rezultati borbe započete tada i nastavljene u idućim godinama 1918, 1919, i 1920. bili su svakom uočljivi. Vidno je povećana nadnica, zatim je skraćeno radno vrijeme, a izboreno je i pravo biranja radničkih povjerenika. Kada su oko dvije trećine radnika u Bosni i Hercegovini uspjeli izboriti osmočasovno radno vrijeme, onda je 2. aprila 1919. bosanskohercegovačka vlada svojom naredbom ozakonila osmočasovni radni dan na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

U vezi sa oživljavanjem i razmahom radničkog pokreta je i do tada nezapamćen polet koji je doživjela radnička štampa. Iako je od februara 1919. godine bila uvedena preventivna cenzura u Bosni i Hercegovini, »*Glas slobode*« je svakodnevno izlazio u 5.000 primjeraka. Od 1. marta 1919. u Sarajevu je obnovljen »Bosanskohercegovački željezničar« i odmah je štampan u 6.500 primjeraka. Tada je izašao i radnički kalendar »*Oslobođenje*«, a u aprilu 1919. štampan je »*Majski spis*« u 15.000 primjeraka. U to vrijeme na teritoriji Bosne i Hercegovine su u dosta velikom broju distribuirane beogradske »*Radničke novine*« i mnogi drugi radnički listovi.

Socijaldemokratska stranka Bosne i Hercegovine obnavljala se i napredovala istim tempom kao i sindikati. Zauzimajući stav prema rascjepu u Socijalističkoj internacionali, Socijaldemokratska stranka Bosne i Hercegovine i cjelokupni bosanskohercegovački radnički pokret usvojili su ljevičarsku orijentaciju. I partijsko-politički i sindikalni dio bosanskohercegovačkog radničkog pokreta imali su vrlo značajnu ulogu u ujedinjenju jugoslovenskog proletarijata. Na svojim zaključnim kongresima oni su odlučili da cjelokupni radnički pokret Bosne i Hercegovine stupi u jedinstvenu političku i sindikalnu organizaciju jugoslovenske radničke klase i postanu njen sastavni dio. Još u decembru 1918. godine »*Glas slobode*« je, izražavajući privrženost bosanskohercegovačkih radnika ideji sindikalnog i političkog ujedinjenja, pisao:

»Za radničke pokrete na Slovenskom jugu došao je trenutak koji ih sili da napuste svoje samostalne egzistencije i da se stope u jedan veliki jugoslovenski socijalistički radnički pokret.

Socijalistički pokret u Bosni i Hercegovini, njegove obadvije grane, politička i sindikalna, stoje na stanovištu da je neophodno što prije provesti potpuno sjedinjenje svih dosad samostalnih radničkih pokreta na Slovenskom jugu. Jedini uslov koji socijalistički pokret u Bosni i Hercegovini postavlja za ovo sjedinjenje jeste: da ujedinjeni jugoslovenski socijalistički radnički pokret bude strogo socijalističko-marksistički«.

Poznato je kako je došlo do realizacije ove želje i da to nije išlo baš sasvim lako. Radnički pokret Bosne i Hercegovine je uz Socijaldemokratsku partiju i Glavni radnički savez Srbije dao najveći prilog ujedinjenju jugoslovenskog proleterijata. U stvari, ove dvije organizacije bile su jezgra buduće Socijalističke radničke partije Jugoslavije (komunista) i Ujedinjenih sindikata. Ujedinjavanjem radničkog pokreta u zemlji prevaziđena je dotadašnja razdrobljenost i stvoreni uslovi za otklanjanje mnogobrojnih principijelnih idejnih i drugih razlika koje su postojale u pokretu. Jedan broj tih razlika proisticao je iz toga što su raniji pokreti djelovali u različitim ekonomskim, političkim, pa i istorijskim uslovima. I u SRPJ(k) i u revolucionarne sindikate pored komunista i njihovih simpatizera ušlo je i dosta socijalista i njihovih istomišljenika koji su po svojim pogledima bili između komunista i desnih socijalista. To su bili ljudi za koje je »...komunizam bio stvar dalekog dometa, a socijalsocijalizam nacionalistička sitnoburžoatska struja u radničkom pokretu«. Za njih je bio ideal držati se između »komunističkog radikalizma« i »socijaldemokratskog nacionalističkog oportunitizma«. Zbog ovakvog sastava i rukovodstva i članstva kasnije su nastupili problemi, nesuglasice, unutrašnji sukobi, kolebljivost i neodlučnost i novi rascjep u radničkom pokretu. Rukovodstva i sindikata i Partije bila su vrlo heterogenog sastava i različitih mišljenja o idejnom i akcionom

djelovanju. Ove razlike se na kongresima ujedinjenja nisu ispoljile, ali su se ubrzo poslije njih počele javljati.

Vođstvo sindikata je revolucionarno raspoloženje masa usmjevalo uglavnom na ekonomske zahtjeve za povećanje nadnica i skraćenje radnog vremena. Ti zahtjevi nisu prelazili okvir kapitalističkog uređenja. Rukovodstvo revolucionarnih sindikata nije pred radničku klasu Jugoslavije, pred svoje članstvo, izašlo sa jedinstvenim programom, planom političke i ekonomske borbe. Zato su vrlo brzo došle do izražaja razlike u gledanjima i shvatanjima uloge i zadataka sindikata. U stvari, čim je došlo do opadanja revolucionarnog pokreta u svijetu, do jačanja buržoazije u zemlji i učvršćivanja njenih pozicija na vlasti, počele su se vidnije javljati i protivrječnosti u radničkom pokretu.

Na čelu ujedinjenog klasnog sindikalnog pokreta nalazilo se Centralno radničko sindikalno vijeće Jugoslavije (CRSVJ). U uslovima nesređene unutrašnje situacije i revolucionarnog poleta u cijeloj Evropi, radnički pokret u Jugoslaviji je nakon ujedinjenja doživljavao do tada neviđen prosperitet. Radnički sindikati su iz dana u dan brojčano narastali, tako da su za nešto više od godinu dana od ujedinjenja predstavljali snagu od oko 208.000 članova. Velik dio zasluga za ovo, pored povoljne situacije, imala je i revolucionarna orijentacija sindikata, odnosno snažni uticaj komunista na njih. Rezultati postignuti štrajkovima i drugim masovnim akcijama od proljeća 1919. pa gotovo sve do potkraj 1920. godine također su uticali na masovni priliv radnika u revolucionarne sindikate. Naročito su bili značajni rezultati postignuti u pogledu skraćivanja radnog vremena i povećanja nadnica.

Da bismo bacili bar malo svjetla na uslove pod kojima žive i rade radnici u Bosni i Hercegovini u ovom vremenu, navešćemo nekoliko podataka koji o tome najrječitije govore. Upoređićemo zapravo cijene nekih životnih namirnica i odjeće iz 1914. sa cijenama iz 1919. godine. Brašno je 1919. godine skuplje za 12 do 15 puta nego što je bilo 1914. godine. Hljev je skuplji 10 do 15 puta, so 10 puta, mast 17 puta, meso i grah 10 puta, pirinač 32 puta, kupus 25 puta, jaja 16 puta, mlijeko 10 puta, travnički sir 15 puta, puter 20 puta, kafa 16 puta, petroleum 23 puta, odijelo 20 puta, cipele 30 do 40 puta i košulje i gaće 30 puta. Povećanje cijena je vrlo očito i na osnovu toga se mogu izvlačiti određeni zaključci. Prema izvorima kojima sam raspolagao, radničke su nadnice od 4,56 do 10 kruna povećane na 12, 15, 20, 25, a najbolje plaćenih radnika i do 40 kruna dnevno, što znači da je u ovom razdoblju nadnica radnika povećana u prosjeku 4 do 5 puta, dok su cijene artikluma široke potrošnje povećane od 10 do 40 puta.

Politička saradnja između Komunističke partije Jugoslavije i Centralnog radničkog sindikalnog vijeća Jugoslavije i njihovih organizacija i vođenje ekonomskih i političkih akcija radnika u 1919. i 1920. godini donijeli su zapažene rezultate. Provedeno je nekoliko velikih političkih i štrajkačkih akcija koje su obuhvatile većinu radnika u Jugoslaviji i istakle KPJ i CRSVJ kao značajnu snagu u zemlji.

U razdoblju od stvaranja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca do generalnog štrajka rudara Bosne i Hercegovine decembra 1920. godine vođeno je toliko tarifnih i štrajkačkih akcija da ih sve čak ni radnička štampa nije stizala zabilježiti. Tri, četiri takve akcije zbog svog karaktera, masovnosti, revolucionarnosti ideja koje su zastupale zaslužuju da se najkraćim potezima i ovdje spomenu prije nego što pređemo na raspravu o štrajku rudara.

Akcija bosanskohercegovačkog proletarijata od 21. februara 1919. godine i po svojim dimenzijama i po motivima razlikuje se od svih kasnijih akcija. Ona u mnogome podsjeća na majske štrajkove 1906. godine. Riječ je o petosatnom protestnom generalnom štrajku radnika Sarajeva, Mostara, Tuzle, Banja Luke, Travnik, Zenice i Bosanskog Broda. Toga dana se na ulicama ovih gradova na poziv Socijaldemokratske partije Bosne i Hercegovine i u organizaciji sindikalnih saveza našlo više od 30.000 radnika.

Generalni štrajk i protestne skupštine održani su u onim mjestima iz kojih su predstavnici radničkih organizacija prisustvovali sjednici Glavnog odbora Socijaldemokratske stranke na kojoj je donesena odluka o ovoj akciji. Zato su obustave rada izvedene u svim mjestima istovremeno, skupštine raspravljale o istim problemima i, na kraju, sve usvojile istu rezoluciju.

Motivi kojima su se rukovodili organizatori ove impresivne akcije su, prije svega, političke prirode. Vođstvo SDS Bosne i Hercegovine je, prema programskim načelima kojih se ova partija i tada i kasnije striktno držala, željelo da pomoću snage radničke mase utiče da i ono bude uključeno u sistem vlasti, s tim što će u najviša državna predstavnička tijela biti imenovani predstavnici partije koju ono zastupa. Tako bi se, bar donekle, ostvarila programska orijentacija ove partije za osvajanje vlasti parlamentarnim putem. Prema tome, generalni štrajk koji ona pokreće sa ovakvim ciljevima nije revolucionarna akcija, nego, ovoga puta, metod pritiska jedne političke partije na politički sistem u zemlji radi postizanja određenog političkog cilja. S druge strane, masovnost akcije i oduševljenje s kojim radništvo u nju ulazi pokazuju raspoloženje masa i spremnost za borbu.

Uplašena, u defanzivi i prisiljena na ustupanje, buržoazija se, i pored straha od snažnog revolucionisanja grada i sela, povremeno usuđuje na protivnapade da bi odbranila svoje pozicije i ispitala pravu snagu radničkih organizacija. Tako je uoči prvomajske proslave 1919. godine režim zabranio održavanje zborova i manifestacija na otvorenom prostoru. Rukovodstvo SRPJ(k) je dosta pomirljivo prihvatilo ovu zabranu što je otkrilo njegovu slabost kao i slabosti pokreta kome ono stoji na čelu. Okuražen ovim, režim je povukao i drugi, znatno oštriji potez. Naime, poslije zabrane prvomajske proslave u Bosni i Hercegovini Partija je organizovala protestni generalni štrajk. Vlasti su ovu radničku akciju proglasile »pripremana za prevrat i obaranje režima«, pa su, da bi to spriječile, uhapsile oko 2.000 radnika, raspustile sindikalne i partijske organizacije, zatvorile domove, konfiskovale njihovu imovinu, zabranile »*Glas slobode*«, pohapsile rukovodstva sindikata i Partije i predale ih sudu.

Ova akcija vlasti jasno je nagovijestila da će režim ubuduće još odlučnije i bezobzirnije provoditi svoje mjere prema sindikatima i partijskim organizacijama. Mnoge okolnosti, međutim, išle su na ruku vođstvu Partije, pa je i mimo njegovih zasluga pokret snažio i dobivao nove pristalice.

Protestujući protiv odluke o zabrani proslave Prvog maja rudari državnih rudnika u Kreki i Zenici započeli su 29. aprila 1919. godine pasivnu rezistenciju. Sarajevski radnici zaposleni na tramvajima, u Željezničkoj radionici, u vodovodu i električnoj centrali, 30. aprila su stupili u zajednički štrajk i na taj način izrazili svoje neslaganje sa odlukom vlasti o zabrani proslave Prvog maja. Istupom ovih radnika postignuto je to da su jedno vrijeme i svi dućani u sarajevskoj čaršiji bili zatvoreni, a sa akcijom radnika su se solidarisali i mnogi građani Sarajeva, koji se nisu ustručavali da to javno kažu. Zemaljska vlada u svom izvještaju o ovom veli: »... Kada je uz još stigla vijest da se usprkos zabrane kupe radničke mase na željezničkoj stanici i u Radeničkom domu, potražena je vojna pomoć da se ove protuzakonito skupljene rulje rastjeraju, te je tom prigodom pozatvarano 500 radenika. Osim toga je proglašen prijeki sud za sva nasilna djela protiv javnog mira i poretka, te je proglašena i naredba Vrhovne komande, kojom su stavljena građanska lica za takve zločine pod vojišnu jurisdikciju«. Završavajući svoj izvještaj, vlada naglašava: »... Pošto se je tijekom preduzetih premetačina pokazalo da su radničke organizacije prekoračujući svoje statute razvijale živahnu političku djelatnost, raspustila je Zemaljska vlada prema zakonu o društvima sve radničke organizacije.«

Odgovor organa vlasti na akcije radnika, koje nisu bile ni tako izazovne ni toliko opasne, bio je vrlo drastičan. U svim mjestima hapšeni su radnički sindikalni funkcioneri, deložirani iz državnih stanova, protjerivani u zavičajna mjesta mnogi učesnici u akcijama

zajedno sa familijama itd. Tako su, provodeći u život naređenja Zemaljske vlade o kažnjavanju svih radnika koji neće da rade, organi vlasti u Tuzli i Kreki, prema sopstvenom izvještaju, deložirali iz državnih stanova 40 radnika sa porodicama i 50 radnika — samaca («bećara»). Uvidjevši da ni na ovaj način ne mogu slomiti radništvo, organi vlasti sa Rudarskim odsjekom pri Zemaljskoj vladi u Sarajevu, na kraju, odlučuju da u Kreku dovedu 400 — 500 radnika iz drugih područja Jugoslavije i da na taj način prekinu pasivnu rezistenciju. Kao što je poznato, nakon poziva u mnogim listovima širom zemlje u Kreku je dovedeno 200 radnika Slovenaca koji su stigli ovamo ne znajući kako je došlo do toga da se traže rudari čak iz Slovenije za Kreku.

Pišući o ovome 27. juna 1919. godine, »*Glas slobode*« naglašava da od 1.200 radnika, zaposlenih u rudniku »Benjamin« u Kreki, radi svega desetak i s tim u vezi konstatuje: »Naši su drugovi u Tuzli uvjereni da su nevino napadnuti i neće početi raditi dok im se ne povrate nevini njihovi drugovi na posao. Vlast neće da udovolji ovome opravdanom zahtjevu, već dobavlja radnike iz Slovenije. *Rudarski radnici Slovenci su naši organizovani drugovi* (podvučeno u listu) i bojati se je da vlada i ovdje ne doživi razočarenje«.

Predviđanja »*Glasa slobode*« su se potpuno ostvarila. Kada su rudari iz Slovenije saznali zašto su dovedeni u Kreku, kada su vidjeli kako se rudari Kreke bore za svoje opravdane zahtjeve, svi do jednog su im se pridružili i uključili u borbu. Ovaj gest solidarnosti i jedinstva radnika, kada su u pitanju zajednički interesi, veoma je ubrzao konačni rasplet ovih događaja, a za organe vlasti on je bio šok kakav nisu očekivali i koji dugo neće zaboraviti.

Vlast ovom mjerom dokazuje da ona nakon ujedinjenja sindikalnih i političkih organizacija radničke klase u Jugoslaviji nije željela da se one brzo razvijaju i jačaju, nego je sa nekoliko oštih mjera htjela da suzbije radnički pokret i eliminiše ga kao značajan faktor u javnom životu.

Među najkrupnije akcije radnika vođene prije generalnog štrajka rudara spada i generalni štrajk željezničara Jugoslavije. Kao što je poznato 16. aprila 1920. godine u cijeloj Kraljevini SHS stao je cjelokupni željeznički saobraćaj. Obustava rada na željeznici bila je potpuna u svim dijelovima zemlje. Od jedan sat noću 16. aprila 1920. godine nije krenuo ni jedan voz. Sve radionice i ložionice su mirovale. Solidarnost štrajkača je bila vrlo dobra. U štrajku su bili svi željezničari bez obzira na to kojoj su organizaciji pripadali. Disciplina radnika u pokretu također je bila na zavidnom nivou, bar što se početka štrajka tiče. Kasnije je bilo nekih nesuglasica sa »nacionalnim željezničarima«, koji su svoje članstvo pozvali na rad, ali je malo radnika i iz tog saveza prihvatilo poziv svoje sindikalne centrale.

Činjenica da je u ovoj značajnoj radničkoj akciji istovremeno blizu 60.000 radnika stalo iza određenih zahtjeva u tako važnoj privrednoj grani ipak nije zbunila ni uplašila režim. On se, izgleda, već pripremao za obračun sa nabujalim klasnim radničkim pokretom, pa je i za ovu priliku imao već pripremljeno rješenje. Naime, iako je štrajk počeo u ranim jutarnjim satima 16. aprila, već 18. aprila 1920. godine duž svih željezničkih pruga u zemlji afixirana je Naredba o mobilizaciji željezničara.

Izgledi na uspjeh ove akcije u prvim trenucima bili su vrlo veliki. Na to je upućivalo gotovo stoprocentno učešće željezničkih radnika u akciji, solidarnost i borbeno raspoloženje učesnika, paralizovanje kompletnog željezničkog saobraćaja itd. Naredba o mobilizaciji je, međutim, zbunila i iznenadila željezničare i njihove sindikalne funkcionere. Mobilizacijom i mjerama koje su je pratile, generalni štrajk željezničara je razbijen. Izvršni odbor sindikalnog i partijskog vijeća su pokušali da generalnim štrajkom svih radnika u Jugoslaviji, koji je zakazan za 21. i 22. april 1920. godine pomognu štrajku željezničara, a vladi Stojana Protića stave do znanja da neće trpjeti nasilja koja ona provodi ne samo nad željezničarima nego i nad cjelokupnim naprednim radničkim pokretom u zemlji. Željezničarima, međutim, ništa nije pomoglo niti se ova prijetnja sindikalnog i partijskog rukovodstva vidnije dojmila vlade.

Iako štrajk željezničara nije uspio, njegova masovnost i opšti utisak koji je ostavio ne samo među radnicima, nego i građanstvom uopšte, i organima vlasti snažan je i dugo je pamćen i pominjan. Efekat koji je ova akcija učinila na vladajuće krugove vrlo je impresivan, a recidivi straha od generalnog štrajka kod određenih organa vlasti dugo su se osjećali.

Potpuno se uvjerivši u neodlučnost i kolebljivost rukovodstva Komunističke partije Jugoslavije i radničkih sindikata koja, opijena privremenim uspjesima što su ih postigla, nisu sagledala sve mogućnosti za još veće i uspješnije razvijanje svoje djelatnosti, niti su shvatala dalekosežnost i važnost mjera koje je vlada donosila (Uredba o militarizaciji željeznica u slučaju štrajka i Uredba o postupku u slučajevima nereda, štrajka i pobune u rudnicima), režim se odlučuje na frontalni napad na cjelokupni radnički pokret, tj. i na Partiju i na sindikate koji djeluju pod njenim uticajem. Vlada 29. decembra 1920. godine donosi Obznanu, obrazlažući svoj čin time da Komunistička partija Jugoslavije priprema prevrat u zemlji. Ovim jednostrano donesenim aktom zabranjen je rad komunističkim organizacijama, zatvorene su njihove prostorije, zabranjena štampa i propaganda, zabranjeni su revolucionarni sindikati, zatvoreni radnički domovi, zaplijenjena imovina i arhiva, zabranjeni listovi itd. Rukovodstva radničkih organizacija nisu se bila još ni snašla, a već je veliki broj sindikalnih i partijskih funkcionera bio uhapšen.

Iznenadeno i ošamućeno vođstvo KPJ, iako je bilo razloga da tako ne bude, orijentiralo se na parlamentarnu borbu i ne pomišlja-

jući na otpor režimu sredstvima revolucionarnog pritiska. Ono je na Obznanu gledalo kao na neko privremeno prolazno rješenje, koje će, nakon istupanja u Skupštini i objašnjenja koja će pokazati da Partija nije pripremala nikakvu zavjeru, biti povučeno. Vodstvo Partije nije shvatalo da fama o prevratu treba režimu samo da posluži kao izgovor za dobro pripremljen sistem mjera za uništenje revolucionarnog radničkog pokreta koji je ozbiljno ometao stabilizaciju vlasti buržoazije i davao otpor eksploataciji.

Obznana je logičan nastavak svih ranijih mjera vladajuće klase u njenoj borbi protiv naprednog radničkog pokreta. Ona je došla kao odgovor vlasti na jačanje Partije, njeno organizaciono snaženje i uspjehe organizacija koje su djelovale pod njenim vodstvom, u prvom redu sindikata, ali je ona i rezultat učvršćivanja pozicija vlasti i međunarodne stabilizacije države.

DER STAND DER ARBEITERBEWEGUNG IN BOSNIEN UND DER HERZEGOWINA VOR DEM GENERALSTREIK DER BERGLEUTE IM JAHRE 1920.

Erneuerung und Stärkung der Sindikal und Parteiorganisationen in Bosnien und der Herzegowina vor dem Ende des Ersten Weltkrieges wurde von Belegung der Tarif und Streikorganisationen begleitet. Diese Aktionen werden gegen Ende 1916, besonders aber 1917 in einigen Arbeiterzentren der Bestandteil reger Sindikalaktivität. Die Ergebnisse des Kampfes, der dann angefangen und in Jahren 1918, 1919, 1920 fortgesetzt, ist waren jedem sichtbar. Zusammen mit der Belegung und dem Schwung der Arbeiterbewegung belebt auch die Arbeiterpresse. Schon in dieser Zeit (Ende 1918.) nimmt die gesamte bosnischherzegowinische Arbeiterbewegung eine linksorientierte Einstellung an. Der Partei und Syndikatsteil der Arbeiterbewegung Bosniens und der Herzegowina hatte eine sehr bedeutende Rolle bei der Vereinigung des jugoslawischen Proletariats. An ihren Kongressen nahen sie sich einstimmig entschlossen als geschlossene politische und Syndikatsorganisation der jugoslawischen Arbeiterklasse anzuschliessen und ihr Bestandteil zu werden. Die einzige Bedingung, die sie dann gestellt haben, ist folgende: dass »die vereinigte jugoslawisch-sozialistische Arbeiterbewegung streng sozialistisch-marxistische wird«.

Der Schwung der Arbeiterbewegung spiegelt sich zwischen anderem in der erheblichen Vergrößerung der Mitgliederzahl, sowohl in der Partei als auch in den Syndikaten. Revolutionäre Stimmung der Massen lenkte die Führung der Bewegung hauptsächlich auf die ökonomischen Forderungen hin, und die politischen dagegen, blieben im Hintergrund, was sich auf der Verbesserung ihrer Lage reflektierte und sie auf neue Aktionen anregte.

Vor dem Generalstreik der Bergleute Bosniens und der Herzegowina und dem Aufstand von Husino wurden einige sehr bedeutende Aktionen unternommen, so z. B. fünfstündiger Proteststreik der 30.000 Arbeiter Bosniens und der Herzegowina am 21. Februar 1920 mit rein politischen Motiven; bedeutend sind auch die Aktionen, die mit dem Feierverbot des Ersten Mai in Bosnien und der Herzegowina verbunden sind, dann der Generalstreik der Eisenbahner Jugoslawiens, dem sich bosnisch-herzegowinische Eisenbahner 100 prozentig angeschlossen haben.

Unentschlossene Führung der Kommunistischen Partei Jugoslawiens und der Arbeitersyndikate hat alle Gelegenheiten für die Erreichung noch grösserer und bedeutender Erfolge nicht erkannt. Sie konnte sich auch nicht vor dem scharfen Angriff des Regimes wehren; was am Ende zur Deklaration und zum Staatsschutzgesetz geführt hat, womit die Tätigkeit der Kommunistischen Partei Jugoslawiens und aller anderen Organisationen die unter ihrem Einfluss wirkten, verboten wurde.